

УДК 94 (477.85/.87): 658.8 «XIX-XX»

ТОРГІВЛЯ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ГУЦУЛЬЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XX СТОЛІТЬ

Клапчук В. М. (Івано-Франківськ)

Гуцульщина впродовж досліджуваного періоду мала тісні торговельні зв'язки з різними країнами Європи, розвивалась і внутрішня торгівля через мережу крамниць, закладів громадського харчування, ярмарки та торги.

Саме через торгівлю здійснювався зв'язок Гуцульщини і в культурному, освітньому та науковому аспектах. Гуцули могли популяризувати свою культуру, побут, етнографічні особливості. Однак, у історичному розвитку спостерігалися різні за інтенсивністю періоди здійснення торгівлі, що було викликано чисельними політичними, економічними та соціальними процесами. Метою підготовки цієї статті є

висвітлення особливостей надання внутрішньо-одержавних торговельних послуг та історичний розвиток міжрегіонального і міждержавного торговельного обміну. З'ясування цих питань тягне за собою вирішення ряду завдань: охарактеризувати зародження та розвиток торговельних послуг на Гуцульщині; з'ясувати мотиви, періодичність та спеціалізацію ярмарків та торгів; визначити пріоритетні товари та послуги імпортно-експортної політики; визначити спеціалізацію внутрішньої торгівлі та розвиток на цій основі торговельних закладів; вивчити цінову політику на товари першої необхідності; провести класифікацію за ступенем поширення товарів на

Гуцульщині, за кількістю торговельних точок, за реалізацією товарів продовольчої та промислової груп, за спеціалізацією торгових точок тощо.

В науковій літературі торговельні справи цього регіону розглядалися лише поверхнево в комплексі з дослідженнями соціального чи економічного розвитку окремих регіонів або населених пунктів, при написанні історичних нарисів про населені пункти і т. п., за винятком копітких досліджень П.Сіреджука [24] та О.Мазурка [18; 19].

Для підготовки статті використовувалися, окрім згаданих досліджень, матеріали Центрального державного історичного архіву у Львові, матеріали Домашнього архіву родини Клапчуків у Делятині, інформація з періодичної преси, календарів, путівників та статистичних довідників.

Торгівля на Гуцульщині мала кілька напрямків – періодичні ярмарки та торги, функціонування місцевих закладів торгівлі та харчування, здійснення міжрегіонального та міждержавного торговельного обміну. Важливу роль на Гуцульщині відігравали ярмарки, які вперше згадувалися в Делятині, Косові, Надвірній, Пістині, Уторопах та Яблунові. Право на їх проведення у конкретні дати надавалась центральною владою, що було зумовлено необхідністю підготовки до них місцевого населення та надання можливості попереднього інформування іногородніх торговців.

У 1854 р. ярмарки і торги збиралися, як правило, на релігійні свята – 12 липня (Петра і Павла), 16 липня (Андрія і Онуфрія), 8 серпня (Пантелеймона), 10 вересня (Яна), 30 жовтня (Лукаша), 12 грудня (Андрея), 21 листопада (Михайла) та 31 грудня (переддень Нового року) [33, 70-72]. Кількість ярмарків з кожним роком зростала, що було викликане певним покращенням сільськогосподарського виробництва. Так, в 1866 р. ярмаркова торгівля, крім вищезгаданих містечок, була дозволена ще й у Яблунові (31 січня, 15 лютого, 14 травня, 29 серпня, 14 жовтня та 30 грудня). Окрім цього, тут відбувалося декілька неофіційних ярмарків, які були заборонені місцевими властями у березні 1873 р. [64, 3-5]. У 1871 р. на Гуцульщині діяли одно-, дво-, три- і чотириденні ярмарки. Одноденними були всі ярмарки у Делятині, Надвірній, два косівських (на Вознесіння Господнє і 15 серпня) та один пістинський (31 грудня). Дводенні ярмарки проводилися в Косові (у перший тиждень Великого посту) і Пістині (5-6 січня, 17-18 березня, в четвер-п'ятницю по Великодню, в понеділок-вівторок по Зелених святах, 30 червня – 1 липня), а чотириденні – в Кутах і Пістині (всі решта) [2, 76-78].

В 1875 р. ярмарки проводилися: у Деля-

тині з продажу господарських товарів та овець – на свята Успіння Пресвятої Діви Марії (ПДМ) і Михайла, а торги – в понеділок і п'ятницю; у Коломії – на Успіння ПДМ, 3 серпня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня, а торги – щопонеділка та щоп'ятниці; у Косові – в четвер першого тижня Великоднього посту, на Вознесіння Господнє, 15 серпня і 1 жовтня, а торги відбувалися щопонеділка та щоп'ятниці; в Кутах проводилось чотири ярмарки: 30 січня, 22 травня, 26 вересня і 13 листопада. Торги велись у понеділок та вівторок. У Надвірній було чотири ярмарки: 6 січня, 23 квітня, 29 червня і 1 жовтня. Два торги проводились в понеділок і п'ятницю. У Печеніжині ярмарки відбувались 6 січня, 25 березня, по Зелених святах, 16 серпня, 14 вересня та 27 жовтня. У Пістині відбувалося 11 ярмарків: 5 січня, 17 березня, в четвер по Великодню, по Зелених святах, 30 червня, 27 липня, 29 серпня, 18 жовтня, 8 і 30 листопада та 31 грудня [39, 10-16; 43, 11].

В 1883, 1890 та 1905 рр. у Делятині ярмарки з продажу господарських товарів та овець збиралися 25 березня, 1 червня, 27 серпня, 30 листопада та 21 грудня. У Яблунові ярмарок був 31 січня, 15 лютого, 14 травня, 29 серпня, 14 жовтня та 30 грудня, а у Коломії – 6 лютого, 24 квітня, 15 червня, 3 і 28 серпня, 13 вересня, 30 жовтня, 18 грудня, а торги – щопонеділка та щоп'ятниці. У Косові – в четвер першого тижня Великоднього посту, на Вознесіння Господнє, 25 серпня і 11 жовтня (у разі, коли на день ярмарку припадає свято, – ярмарковим є наступний день), а торги відбувалися щопонеділка та щоп'ятниці. У Кутах ярмарки проводились 30 січня, 24 дня Великого посту, 26 вересня і 13 листопада, торги велись у вівторок та п'ятницю. У Надвірній ярмарки були 18 січня (3 дні), 5 травня (8 днів), 11 липня, 13 жовтня, а торги – в понеділок і четвер. У Печеніжині ярмарки відбувалися 19 січня, 7 квітня, четвертого дня по Зелених святах, 28 серпня, 27 вересня та 8 листопада. У Пістині ярмарки відбувалися 29 березня, в понеділок по Зелених святах, 8 серпня та 10 вересня [38; 40; 41; 53; 57]. Такими ж залишалися торгові дні ярмарків та торгів і перед I Світовою війною [17]. Правда, вперше згадується, що в Рожневі торги відбувалися щочетверга. Найбільшим торговим містом і далі була Надвірна, де один раз в рік проводився восьмиденний ярмарок, що підтверджувало його регіональне значення.

Ярмаркова торгівля мала певні особливості. У 1871 р. було проведено 36 ярмарків, з яких 5 – навесні, 14 – влітку, 7 – восени та 10 – взимку [2, 74-79]. Такий розподіл за сезонами року був викликаний наявністю вільного часу у селян та значною кількістю виробленої ними продукції. Навесні та восени селяни займалися сільськогосподарськими роботами, а влітку та

взимку могли продавати вирощений урожай. До того ж, ціни взимку були дещо вищими. Проведенню ярмарків у зимові місяці сприяли і кращі умови доставки товару по бездоріжжю та поганих їздових дорогах. Приурочення ж більшості ярмарків до релігійних свят було поширеним не лише на Гуцульщині, але побутувало і у всій Європі [13, 93].

Характерною особливістю ярмарків була їх спеціалізація: Делятин спеціалізувався на продажі вовни та овець (він був одним з найбільших за цим видом товару у Галичині), в Надвірній відбувались великі ярмарки з продажу великої рогатої худоби (надалі – ВРХ) та овець, у Пістині та Яблунові – ВРХ, а Косові – солі та фруктів (насамперед, яблук). Участь у торгах брали участь і закордонні жителі. Значними були і об'єми торгівлі – в Надвірній в окремі дні продавали до 6 тисяч овець [9, 82]. Надвірна спеціалізувалася і на торгівлі каракуля, овечих і козячих шкір. У 1870-1880 рр. у Кутах щорічно виправляли до 4 тис. шкір на кожухи, які збували на ярмарках в навколишніх містах [50, 51]. У Делятині щорічно продавалось 200 кожухів, 1000 овечих шкір, 2000 пар взуття [50, 27]. Відомо також, що у Делятині 13-14 квітня 1908 р. продано 300 коней, 350 биків, 450 корів, 150 ялівків, 100 телят, а у Надвірній 6-7 травня та 16 червня 1908 р. продано 810 коней,

850 биків, 950 корів, 300 ялівків, 320 телят, 850 овець, 45 кіз та 1400 голів різного молодняка [62, 1-29].

Інтенсивною була торгівля на ярмарках Косова, де торгували вівцями, ВРХ, кіньми, рибою, сіллю, продуктами тваринництва, овочами, фруктами, ремісничими виробами [24, 336]. В Уторопах і Яблунові продавали сіль [9, 129-130], Пістинь славився торгівлею ВРХ і гончарними виробами. Великі ярмарки з продажі овець, кіз, ВРХ і коней відбувались у Кутах; тут худоба закуповувалась вірменами для перепродажі за кордоном [29].

Ярмарки відігравали також важливу роль у розвитку народних промислів і мистецтва [13, 101; 24, 338].

Дещо відмінними були торги, що спеціалізувались на продажі конкретного виду товару. Торги відбувались 1-2 рази на тиждень. Дводенні торги відбувались в містечках та великих селах, де розвивалося солеваріння (Делятин, Косів) та ремісництво (Кути, Надвірна) [42, 35-39]. Крім цього, селяни торгували і під час проведення сільських храмів, де, поряд з товарами широкого вжитку, продавались речі релігійного спрямування [24, 338-339].

Цінову політику на Гуцульщині наприкінці XIX ст. можна простежити за цінами у Микуличині (табл. 1) [52, 866-868; 60].

Таблиця 1.

Цінова політика на Гуцульщині наприкінці XIX ст.

Назва товару	Ціна в роках, зол.		Назва товару	Ціна в роках, зол.	
		1885-1899		1871-1885	1885-1899
1	2	3	4	5	6
Селянський одяг					
Петек	4,5	7	Постоли робочі		1
Запаска щоденна	1,2	1	Капелюх щоденний	1,6	
Запаска святкова		2,5	Дзьобенка	1,2	
Чоботи робочі	2	2,5	Хустина робоча	1,3	1
Чоботи святкові	4-6		Волоки до постолів	0,5	0,5
Черевики робочі	3		Сукно на петек		3
Черевики на свята	5	4	Шапка	0,6	
Рукавиці щоденні		0,4	Капчури щоденні	0,3	
Рукавиці святкові	1		Сорочка робоча	1	1,2
Одяг сільських урядників					
Плащ	9		Сукня весільна	20	
Плащ дівочий	5		Сукня щоденна	1,65	
Штани	5,2		Одяг робочий	2,4	
Сукня святкова	15		Панчохи	0,37	
Черевики чоловічі	4		Тапочки	0,6	
Черевики дитячі	2		Парасоля	1,3	
Черевики жіночі святкові	5		Кишеньковий годинник	4,65	
Постільна білизна					
Перина подвійна	30		Капа	4	
Подушка	15		Верета	1	
Хатній інвентар					
Ліжко	3		Мітла	0,1	
Куфер	5		Маглівниця	0,2	

<i>Господарський інвентар</i>					
Сапа	0,28		Кошик	0,09	
Штикова лопата	0,4		Вапно, 10 фунтів	0,15	
<i>Послуги транспорту (їзда возом в обидві сторони з Микуличина)</i>					
Татарів	1,5		Яремче	3	
Ворохта	2		Деятин	4	
Яблуниця	2		Надвірна	4	
<i>Послуги найманих робітників</i>					
Робітник, поденний	0,35		Місячна плата наймитів		3
<i>Послуги ремісників</i>					
Молотьба збіжжя, день	1,87		Виготовлення домовин, шт.		4
Латання постолів, 1 латка		0,2	Виготовлення куфера, шт.	9	8
Прядіння, пасмо	0,015		Виготовлення корита	1,4	
Ткання полотна, міра	0,04	0,06	Дротування горшка	1,4	
Білення полотна, міра	0,02		Пошиття кожуха	4	
Золення взуття	0,80	1	Пошиття блузи	0,8	
<i>Випас худоби на полонині</i>					
Випас телят		1 2	Випас пари волів	10	9
<i>Продукти харчування</i>					
Кукурудза, гарнець	0,25		Гусянка, бербениця		1,1
Жито, гарнець	0,2		Сир, фунт	0,08-0,18	
Ячмінь, гарнець	0,15		М'ясо, фунт	0,08-0,18	
Овес, центнер	1,2		Яйце, шт.	0,05	
Мука кукурудзяна, гарнець	0,25-0,32		Мука житня, гарнець	0,23-0,24	
Картопля, гелетка	0,6		Грис, корець	2,6	
Крупа, кварта	0,1		Сіль, топка	0,09	
Олія, фаска	0,35		Горілка, кварта	0,28	
Молоко, коновка		0,24	Молоко, кварта	0,05	
<i>Господарські тварини</i>					
Корова	50		Телиця	8	12

У 1903 р. сільськогосподарські товари на біржах Галичини коштували (у коронах за 50 кг): пшениця – 7,5-7,75, жито – 6,2-6,3, овес – 6-6,4, ячмінь посівний – 5,25-5,75, ячмінь броварний – 6-6,5, ріпак – 9,25-9,5, горох – 7,5-10,5,

вика – 5,5-6, конюшина – 50-90 [20].

Станом на 1929 р. на Гуцульщині зросла кількість торговців (табл. 2) [складено за: 45, 1463-1549].

Таблиця 2.

Торгівля на Гуцульщині за видами товарів.

Назва товару	Загальна кількість торгових точок	Одна торгова точка на кількість населених пунктів	Кількість торгових точок на один населений пункт
Бетонні вироби	1	76	0,013
Будівельні матеріали	10	8	0,13
Вапно	3	25	0,04
Взуття	7	11	0,092
Вироби з дерева	106	0,7	1,4
Вироби з шовку	78	1	1,0
Вода газована	8	9	0,1
Галантерея	18	4	0,23
Госптовари	27	3	0,36
Збіжжя	39	2	0,5
Канцелярські товари	6	13	0,08
Керосин	11	7	0,14
Книги	5	15	0,066
Косметика	1	76	0,013
Кошки	1	76	0,013
Кухонне придання	15	5	0,2
Масло, жири	10	8	0,13
Матерія	1	76	0,013
Меблі	6	13	0,08
Мило	1	76	0,013
Мука	7	11	0,092
Насіння	4	19	0,05
Овочі	28	3	0,37
Одяг готовий	10	8	0,13
Пиво	50	1,5	0,66
Різні товари	580	0,13	7,63
Сіль	5	15	0,066
Скло	9	8	0,12
Спиртні напої	158	0,5	2,0
Сувеніри	8	9	0,1
Сукно	6	13	0,08
Трикотаж	5	15	0,066
Тютюнові вироби	168	0,22	2,1
Фарба	1	76	0,013
Філателія	1	76	0,013
Худоба	57	1,5	0,75
Цукерки	8	9	0,1
Шкіра	52	1,5	0,68
Яйця	2	38	0,026
Всього:	1513	0,05	19,9

В середньому, на один населений пункт Гуцульщини припадало (див. табл. 2) майже 20 крамниць, хоча був ряд товарів, які продавались лише у одній крамниці, насамперед, у Надвірній (бетонні вироби, матерія, фарба та філателія), а також у Кутах (косметика та кошки) та Пнів'ї (мило). Цікавим є і те, що товари-новинки –

кондитерські вироби – продавались лише у Надвірній (5 крамниць), Татарові (2) та Яремчі (1), тобто у безпосередній близькості або на самих курортах.

На основі наведених вище даних можна провести окремі класифікації (табл. 3).

Таблиця 3.

Класифікація населених пунктів Гуцульщини за кількістю торговельних точок.

Статус населених пунктів	Незначні	Малі	Середні	Значні	Великі	Разом
Показники, торгові точки	1-10	11-20	21-50	51-100	Понад 100	
Кількість, шт.	50	9	10	4	3	76
%	65,8	11,8	13,2	5,3	3,9	100,0

Отже, найбільше торгових точок зафіксовано у містах (Надвірна – 264, Делятин – 179, Косів – 138 та Кути – 95) та містечках (Печеніжин – 70, Яблунів – 60, Жаб'є – 59 та Ланчин – 50), які були важливими адміністративними, судовими та політичними центрами регіону. До групи ж незначних населених пунктів, де було зосереджено лише по одній торговій точці, відносилися Березів Нижній, Бервінкова, Голо-

ви, Люча, Перехресне, Рожин Великий, Хімчин та Хороцева. Це було викликано як віддаленістю окремих з них від шляхів сполучення, так і розташуванням їх поблизу міст та містечок, де була зосереджена практично вся торгівля.

Серед видів товарів, то першість утримували комплексні торговельні крамниці (580 точок), де продавалися різні товари першої необхідності (табл. 4).

Таблиця 4.

Ступінь поширення товарів на Гуцульщині.

Ступінь поширення	Рідкісні	Непоширені	Малопоширені	Середнього поширення	Поширені	Масово поширені	Разом
Показники, види товарів	1-5	6-10	11-20	21-50	51-100	Понад 100	
Кількість, шт.	13	12	3	4	3	4	39
%	33,4	30,8	7,7	10,2	7,7	10,2	100,0

Окрім цього, масово продавалися тютюнові вироби (168 торговельних точок), спиртні напої (158) та торгівля деревиною, пиломатеріалами і виробами з деревини (106).

Всі торгові точки можна поділити на декілька спеціалізованих груп (табл. 5).

Таблиця 5.

Спеціалізація торгових точок.

Спеціалізація	Продовольчі товари	Промислові товари	Комплексні торгові точки	Разом
Кількість, шт.	544	389	580	1513
%	36,0	26,0	38,0	100,0

У групі комплексних торгових точок переважали товари першої необхідності як продовольчої (хліб, мука, олія, крупи тощо), так і промислової (керосин, сірники, мило тощо) груп. Рідко тут продавалися будівельні матеріали і господарські товари.

У промисловій групі товарів (табл. 6) майже 1/3 відведена продажі будівельних ма-

теріалів (33,2 %), дещо менше – одягу та взуття (25,5 %), галантерейним виробам (19,8 %) та господарським товарам (14,4 %). Мало розповсюдженою була торгівля канцелярськими товарами (5,5 %) та меблями (1,6 %). Останній вид товару на Гуцульщині реалізовувався лише у Делятині, Косові (2 крамниці) та Надвірній (3 крамниці).

Таблиця 6.

Торгівля товарами промислової групи.

Назва товару	Будівельні ма- теріали	Господарські го- вари	Галантерейні ви- роби	Канцелярські го- вари	Одяг та взуття	Меблі	Разом
Кількість, шт.	129	56	77	21	100	6	389
%	33,2	14,4	19,8	5,5	25,5	1,6	100,0

У групі продовольчих товарів (табл. 7) першість займав продаж у комплексних крамницях (51,6 %), що унеможливило виділення там окремих груп продовольчих товарів. У спеціалізованих крамницях з продажі товарів лише продовольчої групи спостерігалася пере-

вага реалізації спиртних напоїв та пива (18,5 %), тютюнових виробів (15,0 %) та сільськогосподарської продукції (12,4 %). Мінімальна кількість крамниць реалізувала бакалійні та кондитерські вироби, а також муку.

Таблиця 7.

Торгівля товарами продовольчої групи.

Назва товару	С/г продукція	Бакалія	Мука	Спиртні напої та пиво	Тютюнові вироби	Кондитерські ви- роби	Продовольча група комплексних крамниць	Разом
Кількість, шт.	140	13	7	208	168	8	580	1124
%	12,4	1,2	0,6	18,5	15,0	0,7	51,6	100,0

Варто зазначити, що муку можна було придбати лише у Надвірній (5 крамниць) та Пнів'ї (2), сіль – у Жаб'ї, Косові, Ланчині, Надвірній та Рожневі, а яйця – лише у Ланчині та Майдані Середньому.

Станом на 2 травня 1930 р. ціни на сільськогосподарську продукцію складали (зол. за 100 кг): двірська пшениця – 38,5-39,5, селянська пшениця – 35,5-36,5, жито – 16,5-17,75, ячмінь та овес – 14,5-15, кукурудза – 22,25-23,25, фасоль – 30-55, горох – 22,25-23,25, гречка – 24,5-25,5, льон – 67-68,5, конюшина – 130-150, мак – 110-160, мука: пшенична (65%) – 67-68, житня – 37-38, крупа: гречана – 46,75-49, ячмінна – 33-34, картопля – 3-4. Олія льняна чиста мала ціну 3,2 зол. за 1 кг, мед: гречаний – 3-3,5, гірський – 4,5-5,5, липовий і з акації – 4,5-5,5. Сіно солодке коштувало 6,5-7,5, солома – 5-6, сіно з конюшини – 12-13, грис житній – 9,5-10, грис пшеничний – 12,25-12,75. 1 кг шпинату коштував 20 грошів; 1 головка салату – 10-15, 1 в'язка цибулі – 5-10, 1 в'язка петрушки – 5-10, 1 кг бджолиного воску – 5-6 зол.

Маслосоюз платив кооперативам за 1 кг масла соленого експортного (пріма) 4,7, несоленого десертного (пріма) – 4,7 зол. Один літр молока коштував 0,34, 1 літр сметани – 1,7, 60 яєць – 5,7 зол.

Один кілограм живої ваги I, II, III сортів

коштував (у зол.): корова 1-1,5, воли – 1,5-1,6, телята – 1-1,2, ялівки – 1,3-1,5. За свиней платили (за 1 кг): на сало по 2,2-2,4 зол., за свиней вагою понад 120 кг ваги – по 1,9-2,2, за товстих свиней – по 1,9-2,3. 1 кг шуки коштував 6-6,5, короп – 4,2-4,5, волового м'яса – 1,65-2,35, передньої частини телятини – 2-2,4, кошерного м'яса – 2,2-2,5, курей живих – 4-6, гусей – 10-15. Шкірки коштували: кролячі 1-2 дол. США, тхорячі – 3-6, куниці скельної – 8, куниці лісової – 15, лисячі – 4,1, видрячі – 8,2. Заячі шкірки коштували 3-4 зол., кротячі – 2-3, хом'ячі – 1-2, вовчі – 50-60, баранячі – 8-10 та телячі 12-13 зол.

Кругляк ялиці і смереки (довжина 4 м) діаметром 26 цалів (приблизно 52 см) і вище мали ціну 32 зол. Дошки і бруси смерекові на будівлю (довжина – 3-6 м, ширина 25 см): товщина 26, 33, 40, 55 мм – 76 зол., товщина 20 мм – 81, 13 мм – 91 зол. Дошки і бруси (довжина – 3-6 метра, ширина – 25 см): товщиною 26, 33, 40, 42 мм – 88 зол., товщиною 20 мм – 96, товщиною 13 – 106 зол. Дошки і бруси смерекові чисті столярські тих же розмірів – 140, 145, 155 зол. Лати різані (довжина – 3-5 м, товщина – 26-50 мм, ширина – 46-52 мм) мали ціну 100 зол.

Курс валют станом на 1 липня 1930 р. був таким: 1 долар США – 8,9 зол., 1 канадський долар – 8,8, 1 фунт англійський – 43,4, 100

корон чеських – 26,4, 100 шилінгів австрійських – 125,7, 100 леїв румунських – 5, 100 гульдентів данських – 172,4, 100 марок німецьких – 213,9, 100 швейцарських франків – 172,8, 100 французьких франків – 35 зол. [58].

Поряд з ярмарками і торгами в містечках і селах функціонувала постійна торгівля, яка здійснювалась через корчми, крамниці, склепи, кав'ярні, ресторани тощо. Наприкінці XIX ст. тут зароджується і кооперативна торгівля, власниками якої стали місцеві жителі. Одним з найдавніших були сільські крамниці в Річці (1878) та Космачі, де в 1886 р. було два християнських склепи [24, 341]. У 1890 р. в Надвірній відкрито магазин Париновського, а в Яблунові збудовано кооперативну крамницю [12]. У 1890 р. свій магазин в Косові відкрило товариство ткачів, а в Надвірній – купець З.Гриповський. В 1898 р. магазин «Карпатської Торгівлі» був у Делятині, а в 1900 – в Текучі [24, 341]. До розширення мережі торгових точок спрочинилися і місцеві осередки «Просвіти», з ініціативи яких у 1907 р. було відкрито 6 нових крамниць [15, 86-92]. В Старих Кутах у 1912 р. товариство «Сільський господар» мало 5 торгових точок [7, 194].

Наприкінці XIX ст. активно розвиваються такі заклади харчування як кав'ярні та ресторани, що прийшли на зміну корчмам і шинкам. В 1879 р. вперше на території Гуцульщини згадується ресторан у Микуличині та кав'ярня у Делятині. Деяко пізніше ресторани відкрито у Ворохті, Делятині і Яремчі (тут до послуг курортників діяла і кондитерська) [54, 708].

Найбільшого розмаху постійна торгівля досягнула у міжвоєнний період. У кожному селі діяло по декілька магазинів, найбільше їх було у повітових центрах (Надвірна, Косів) та містечках (Делятин, Кути). Значна кількість була і в селах – у 1937 р. в Середньому Березові працювало 11 крамниць, у Нижньому Березові – 12, Космачі – 35, а Яблунові – аж 95 різних крамниць [30, 2; 34, 13; 35, 58-70; 47]. У 1938 р. у Делятині освячено великий торговий зал, на якому були присутні воєвода, генерал Паславський та староста Вольський. З населення переважали євреї [59, 389].

Гуцульщина мала постійні торговельні зв'язки як із іншими регіонами держави, так і з зарубіжжям. На Гуцульщині для подальшого перепродажу закупляли овець жителі Бойківщини та Покуття. Так, в с. Мшанка, у 1875 р. постійно було 5-6 кошар. В 1890-х рр. на закупівлю гуцульських овець щорічно відряджалося 36 мшанецьких газдів [16, 26]. Покутяни щовесни купували для перепродажі овець і ягнят у Делятині, Кутах і Надвірній. Окрім вовни, на кожній голіві худоби вони заробляли 2-4 зол. [28, 26-27].

З Буковиною торгували лісом і пиломатеріалами, які реалізовували у Вижниці, Новоселиці та Чернівцях [55, 70]. Ліс великими партіями сплавлявся ріками Дністер та Прут на Велику Україну, зокрема, на Поділля та Херсонщину [25; 26; 27]. Великим попитом у населення Буковини, Львова, Києва й Одеси користувалася мінеральна вода з Буркуту, яку почали продавати з 1851 р. (у 1899 р. продано 7109 пляшок) [18, 5-8].

Косівське полотно, що дуже високо цінувалось на ринках, купці продавали у своїх магазинах в Кутах, Коломиї, Станіславові, Львові, Дрогобичі, Стрию та Самборі. У Коломиї ним торгували у магазині Скшинського, а в Львові – у готелі Георга, де «Гуцульська спілка» з Коломиї продавала різьбярські вироби [56, 60-73]. Тютюн, вирощений у Москалівці, закуповувався тютюновим магазином у Заболотіві, а звідти розповсюджувався по всіх західноукраїнських землях [24, 351].

Жителі Гуцульщини також відвідували ярмарки та торги Покуття, Поділля, Буковини та інших регіонів, куди привозили вапно, бринзу, дерев'яний посуд, бондарські вироби, овочі, рибу, сукно і шкіри [32, 48]. На ярмарках в Городенці, Заліщиках і Коломиї продавалась бринза, сливи і дерев'яні миски. На торги у Коломию жителі Микуличина привозили гутне скло, косівчани і уторопчани – сіль. З Кутів привозили сап'ян, козяче м'ясо, лій, сальтисон, а з Буркуту – мінеральну воду. З Річки до Чернівців возили бочки, дійниці, миски та коновки [24, 351]. До Австрії та Угорщини з Косівського повіту вивозилися овочі (у 1895 р. експортовано на суму 10 тис. зол.) та фрукти (лише з Старих Кутів – до 200 вагонів яблук) [3; 7].

Населення Гуцульщини підтримувало торговельні зв'язки впродовж багатьох століть із Закарпаттям, де купувало пояси, капелюхи, коси, сапи, цвяхи [5, 69], а закарпатці, в свою чергу, бували на торгах і ярмарках Гуцульщини [11], де продавали сир та інші молокопродукти [18, 7].

Однак, розміри експорту до країн Європи були все ж незначними. В другій половині 1900 р. з Делятина до Будапешта на продаж вивезено 85 телят, а за перше півріччя 1908 р. з Надвірної – 596 голів молодняка ВРХ. Надвірнянські євреї на угорських ринках продавали горілку, полотно, сукно та залізо (з Пасічної), а завозили вино і тютюн. Там же добре продавались косівські кожухи [24, 354-355]. Поляки закуповували ВРХ та овець [28, 27]. Поташ закуповувався гданськими купцями. До Польщі вивозилися також столярні, токарні та різьбярські вироби, пиломатеріали [22, 8; 46, 3]. На крайовому ярмарку в Кракові косівська фірма д-ра Прухницького в 1911 р. продавала ткані килими, шкіряні сумочки, топирці та різьблені

рамки. Крім цього, вивозилось також багато деревини, коней, волів, вовни, шкіри, пир'я, воску, нафти та солі [14, 98]. В ринку у Кракові продавалось закуплене в Косові полотно, а в Перемишлі – килими, рушники і фартушки косівської ткацької фабрики [24, 356]. Косівські фрукти закуповувались для польського королівського двору, а Тюдівське сливове повидло вивозили до Вроцлава [31, 20].

До Румунії вивозилися бринза, шкіри, дерев'яний посуд та сукно [4, 577; 25], а звідти привозили волів, коней, виноград і волоські горіхи [61, 283].

Важливими були і торгові зв'язки з Бессарабією, які здійснювались, насамперед, за рахунок кутських вірменів, що мали там свої торгові заклади і займалися скупкою ВРХ, волів, коней та їх перепродажею у Польщі та Угорщині. До Бессарабії експортували пиломатеріали, деревину [24, 357] та посуд з ялівцю [48, 1; 49, 10]. Гуцули самостійно продавали у Бессарабії смолу, мінеральну воду, шкіри та гончарні вироби, а купували зерно та виноград [13, 123-124].

У Росію експортували ліс, пиломатеріали, сіль, пух, шкіри, дерев'яні вироби, буюву клебку та мінеральну воду [19, 95]. У 1886-1890 рр. по Дністру щорічно сплавливали 40-50 тис. колод і 20-30 тис. дошок. З Росії імпортувалось хутро, яке вірменські купці збували польській шляхті, а також в'ялена, солена й маринована риба, ікра, риб'ячий жир [24, 358].

Багато товарів експортувалось до Австрії, Чехії та Німеччини. Насамперед, це була деревина, зокрема, тиса і карпатського кедра. У 1881 р. експортовано 53 тис., у 1882 – біля 80, а в 1887 р. – понад 81 тис. колод. У 1893 р. по Черемошу сплавлено понад 100 тис. колод, у 1898 р. – понад 226 тис., а в 1900 – понад 992 тис. колод [44, 8-32; 63, 121]. Пиломатеріали з тартаків Зеленої, Пасічної, Пнів'я та Яблуніці експортувались до Німеччини [36; 37, 42-43]. Експортом лісу до Австрії займалося Віденське лісове товариство та Віденський земський кредитовий заклад, які в 1883 р. користувались близько 80 тис. га лісів у Надвірнянському повіті [51, 51]. На ярмарки Австрії та Чехії систематично вивозили ВРХ та свиней. З Чехії привозили фабричне сукно [10; 24, 359]. Великим попитом користувалися і гуцульські коники, яких закуповував австрійський уряд. Лише з Косівського повіту в 1895 р. було експортовано понад 140 тис. голів худоби [3]. Напередодні I Світової війни експорт ВРХ на ринки Відня став регулярним [6, 365; 8, 260]. До Австрії і Німеччини вивозили також волів, вовну, шкіру, сукно, бринзу, масло, м'ясо, лій, пир'я, віск, гонти, нафту, сіль, овочі, фрукти та сливове повидло [3; 14, 98; 23, 662; 31, 20-22].

Значно меншим був товарообмін з ін-

шими європейськими країнами. До Голландії та Італії відправляли сукно, в Сербію та Туреччину – худобу та сап'ян. Шерсть експортували до Англії, Франції і Голландії [24, 360]. Вироби гуцульських майстрів початку ХХ ст. закуповував для своїх потреб Ватикан; смерекові пиломатеріали продавались у Константинополі, а кедрові – вивозилися в Ліван та Єгипет [21, 71; 24, 360-361; 56, 65]. З Італії імпортували пацюрки, а з Туреччини – коней, скатертини, постільні принадлежності, тютюн та кукурудзу [1].

З вищенаведеного можна констатувати, що найбільшого розвитку торгівля на Гуцульщині набула у другій половині ХІХ – початку ХХ ст., а занепаду, що був спричинений економічними і політичними процесами, – в період I Світової війни. Роздрібна торгівля, яка активно поширювалась у другій половині ХІХ ст., широкого розмаху набула саме у 1920-1930-х рр.:

1. Торгівля розвивалась через ярмарки та торги, місцеві заклади торгівлі та харчування, міжрегіональний та міждержавний торговельний обмін. Важливу роль відігравали ярмарки, право на проведення яких у конкретні терміни надавалась центральною владою. Торги та ярмарки (проводилися на релігійні свята та напередодні Нового року) функціонували у 10 містах та містечках. Ярмарки класифікувались як одно-, дво-, три- і чотириденні.

2. В 1880-1920-х рр. ярмарки відбувались у Яблунові та Печеніжині – по 6 разів на рік, Делятині – 5, Косові, Надвірній, Пістині та Кутах – по 4. Делятин спеціалізувався на продажі вовни та овець, Надвірна – на продажі ВРХ та овець, Пістинь та Яблунів – ВРХ, Косів – солі та фруктів.

3. Наприкінці ХІХ ст. зароджуються крамниці кооперативів, товариств ремісників, осередків громадських організацій. З 1879 р. активно запроваджуються кав'ярні та ресторани.

4. Цінова політика на Гуцульщині на межі ХХ ст. була такою ж як у Станіславському воєводстві та Галичині.

5. Наприкінці 1920-х рр. зростає кількість торговців – на один населений пункт приходилось майже 20 крамниць, хоча був ряд товарів, які продавались лише у одній крамниці регіону, насамперед, у Надвірній, Кутах та Пнів'ю.

6. Населені пункти за кількістю торгових точок класифікуються як незначні (65,8%), малі (11,8), середні (13,2), значні (5,3) та великі (3,9%). Найбільше торгових точок зафіксовано у містах (Надвірна, Делятин, Косів, Кути) та містечках (Печеніжин, Яблунів, Жаб'є, Ланчин), які були важливими адміністративними, судовими та політичними центрами регіону. По одній торговій точці було у 8 селах.

7. Всі торгові точки поділяються на декілька спеціалізованих груп: продовольчі (36%) та промислові (26%) товари, комплексні торгові точки (38%). У групі комплексних торгових точок переважали товари першої необхідності як продовольчої, так і промислової груп. Рідше тут продавали будівельні матеріали і господарські товари. У промисловій групі товарів майже третина відведена продажу будівельних матеріалів, дещо менше – одягу та взуттю, галантерейним виробам та господарським товарам. Мало розповсюдженою була торгівля канцелярськими товарами та меблями. У групі продовольчих товарів першість займала продаж у комплексних крамницях (51,6 %). У спеціалізованих крамницях з продажі товарів лише продовольчої групи спостерігалася перевага реалізації спиртних напоїв та пива, тютюнових виробів, сільськогосподарської продукції. Тільки у окремих крамницях реалізовувались бакалійні і кондитерські вироби, мука.

8. На початку 1930-х рр. ціни на окремі види сільськогосподарської продукції зросли по відношенню до початку століття у 1,5-2,5 рази.

9. Гуцульщина мала постійні торговельні зв'язки як із іншими регіонами держави, так і з зарубіжжям. На Гуцульщині для перепродажі закупляли овець жителі Бойківщини та Покуття. З Буковиною, Великою Україною та Західною Європою торгували деревиною і пиломатеріалами. Великим попитом користувалася мінеральна вода. Косівське полотно продавалось у магазинах Галичини. Гуцули на ярмарках Покуття, Поділля, Буковини та інших регіонів торгували вапном, бринзою, дерев'яним посудом, овочами, фруктами, домотканим сукном та

шкірами.

10. Розміри експорту до країн Європи були незначними через погане транспортне сполучення. До Угорщини вивозили ВРХ, горілку, полотно, грубе сукно, залізо, кожухи, овочі та фрукти, а завозили вино та тютюн. Поляки, крім ВРХ, купували коней та овець. Важливим експортним товаром до Польщі був поташ, столлярні, токарні та різьбярські вироби, пиломатеріали, ткани килими, шкіряні сумочки, топирці, вовна, шкіра, пір'я, віск, нафта, сіль, фрукти та інші товари. До Румунії везли бринзу, шкіру, дерев'яний посуд, саморобні сукна та драниці, а звідти – волів, коней, виноград і горіхи. Гуцульщина підтримувала торгові зв'язки і з різними районами Бессарабії через кутських вірменів, що мали там свої торгові заклади, які займалися скупкою там ВРХ, волів, коней і перепродажем їх на польському і угорському ринках. На бессарабський ринок закуповувались пиломатеріали та ялівцеві дерев'яні вироби. Гуцули продавали там смоли, мінеральну воду, шкіри та гончарні вироби, а закуповували зерно та виноград. У Росію експортували ліс, пиломатеріали, сіль, пух, шкіри, дерев'яні вироби, буюву клепку та мінеральну воду; в Австрію, Чехію та Німеччину – ліс та пиломатеріали, ВРХ та свиней, вовну, шкіри, сукно, бринзу, масло, м'ясо, овочі, фрукти, сливове повидло та гуцульських коней. Вироби гуцульських майстрів закуповував Ватикан. Кедровий пиломатеріал потрапляв до Лівану та Єгипту. З Чехії привозили фабричне сукно, з Італії – пацьорки, з Туреччини – коней, скатертини, постільні принадлежности, тютюн та кукурудзу.

1. Батьківщина. – 1887. – 12 липня.
2. Временник института ставропигийского с месяцесловом на год простый 1871. – Львов, 1871. – С. 74-79.
3. Галичанинъ. – 1896. – 5 січня.
4. Головацкий Я. Карпатская Русь / Я.Головацкий // Народные песни Галицкой и Угорской Руси. – М., 1878. – Ч. I. – С. 577.
5. Головацкий Я. Мандрівка по галицькій та угорській Русі: Описана в Аркушах до приятеля у Л. / Я.Головацкий [Післямова «Слово любові до рідного краю» М.Вальо і З.Матисякевича] // Жовтень. – 1976. – № 6. – С. 49-94.
6. Господарська часопись. – 1911. – 25 грудня. – С. 365.
7. Господарська часопись. – 1912. – 25 червня. – С. 194.
8. Господарська часопись. – 1912. – 25 серпня. – С. 260.
9. Грабовецкий В.В. Нариси історії Прикарпаття / В.В.Грабовецкий. – Івано-Франківськ: Акорд, 1995. – Т. 8. Гуцульщина в другій половині XIX – поч. XX століть. – 222 с.
10. Діло. – 1886. – 14 серпня.
11. Діло. – 1886. – 16 серпня.
12. Діло. – 1894. – 5 вересня.
13. Задорожний В. Товарне виробництво і торгівля на західно-українських землях / В.Задорожний. – Львів: Вища школа, 1989. – 128 с.
14. Заклинський Р. Географія Руси / Р.Заклинський. – Львовь: Друкарня т-ва им. Шевченка, 1877. – Часть перша. Русь галицка, буковиньска и угорска [З картою Галичини, Буковини и угорской Руси]. – 147 с.
15. Звіт Товариства «Просвіти» від 1.01.1906 до 31.12.1907. – С. 86-92.

16. Зубрицький М. Годівля, купля і продаж овець в с.Мшанець Старосамбірського повіту / М.Зубрицький // Матеріали до української етнології. – Львів, 1905. – Т. IV. – С. 26.
17. Календар товариства «Просвіти» на 1912 рік. – [48 с.].
18. Мазурок О. Економічні зв'язки Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття з Україною й Росією в другій половині XIX ст. / О.Мазурок. – Ужгород, 1971. – С. 5-8.
19. Мазурок О. Економічні зв'язки Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття з Україною й Росією в другій половині XIX ст. / О.Мазурок // Український історичний журнал. – 1971. – № 5. – С. 95.
20. Народна часопись. – 1903. – 19 квітня.
21. Оссендовський Ф. Історія і народ Гуцульщини / Ф.Оссендовський // Календарь гуцульський на рік 1937. – Перемишль, 1936. – С. 71.
22. Попов Н. Русское население на восточном склоне Карпат (Гуцулы. Бойки. Лемки) / Н.Попов. – М., 1867. – С. 8.
23. Свистун Ф.И. Прикарпатская Русь под влиянием Австрии / Ф.И.Свистун. – Львов, 1896. – Ч. 2. – С. 662.
24. Сіреджук П. З історії торгівлі галицької Гуцульщини / П.Сіреджук // Історія Гуцульщини. – Львів : Логос, 1999. – Т. IV. – С. 327-369.
25. Слово. – 1875. – 17 квітня.
26. Слово. – 1875. – 14 серпня.
27. Слово. – 1875. – 23 вересня.
28. Целевич Ю. Згадка про рільничо-промислову виставку у Львові / Ю.Целевич // Письмо з Просвіти. – 1877. – С. 26-27.
29. Gazeta Lwowska. – 1873. – 4 lutego.
30. Glos Pokucia. – 1937. – 19 grudnia. – № 16. – S. 2.
31. Golinski S. Owocarstwo na Pokuciu / S.Golinski. – Lwów, 1906. – S. 20-22.
32. Gregorowicz J. Przewodnik dla zwiedzających Czarnogórą położoną w powiecie Kosowskim / J.Gregorowicz. – Lwów, 1881. – S. 48.
33. Haliczanin. Kalendarz powszechny na rok pański 1854. – S. 70-72.
34. Hoffbauer H. Przewodnik na Czarnogore i do wschodnich Beskidów / H.Hoffbauer. – Stanisławów, 1897. – Zeszyt I. – S. 13.
35. Hoffbauer H. Przewodnik na Czarnohorę i do Wschodnich Beskidów / H.Hoffbauer. – Kolomyja : Druk. A.J. Miziewicz i Sp., 1898. – Zeszyt II. Wycieczki ze stancyi kolejowych Nadwórna, Lojowa, Delatyn, Dora, Jaremcze i Mikuliczyn. – 154 s.
36. Hołowkiewicz E. Flora leśna i przemysł drzewny w Galicyi / E.Hołowkiewicz. – Lwów, 1877. – Cześć 1. – 42 s.
37. Hołowkiewicz E. Flora lesna i przemysł drzewny w Galicyi / E.Hołowkiewicz. – Lwów, 1877. – Sześć II. – 99 s.
38. Jarmarki i targi. – 1899. – [124 s.].
39. Jarmarki uprzyw. w Galicyi, W. ks. Krakowskiem i na Bukowinie//Kalendarz. – 1875. – S. 10-16.
40. Jarmarki uprzywilejowane w królestwie Galicyi, w Wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowinńskiem na rok 1883. – [84 s.].
41. Jarmarki uprzywilejowane w Królestwie Galicyi, w Wielkiem księstwie Krakowskiem//Kalendarz. – 1905. – S. 135-139.
42. Kalendarz ewangeliski na rok 1882. – Lecu, 1881. – S. 35-39.
43. Kalendarz «Jarmarki uprzyw. w Galicyi, W. ks. Krakowskiem i na Bukowinie» na rok 1875. – S. 11.
44. Kontny P. Z przeszłości cisa / P.Kontny // Sylwan. – 1937. – Roczник 55. – Seria A. – № 1. – S. 8-32.
45. Księga adresowa Polski 1929. – Warszawa, 1929. – S. 1465-1549.
46. Kurjer Kolomyjski. – 1911. – 10 wrzesnia. – № 122. – S. 3.
47. Kurjer Stanisławowski. – 1896. – 19 czerwca.
48. Mojzeszowicz M. Okres naridzenia u ormian w Kutach / M.Mojzeszowicz // Poslaniec św. Grzegorza. – 1928. – № 18-19. – S. 1.
49. Mojzeszowicz M. O ormianach w Kutach / M.Mojzeszowicz // Poslaniec św. Grzegorza. – 1927. – № 1. – S. 10.
50. Rutowski T. Przemysł domowy i rekodzielnicy / T. Rutowski // Roczник statystyki przemyslu i handlu krajowego.– Lwów, 1889. – Zeszyt III. – S. 27-51.
51. Rutowski T. Przemysł drzewny / T. Rutowski // Roczник statystyki przemyslu i handlu krajowego. – Lwów, 1889. – Zeszyt X. – Cześć I. – S. 51.
52. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1885. – T. VI. – 868 s.
53. Spis ważniejszych jarmarków. W królestwie Galicyi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem na rok 1906. –

[52 s.].

54. Tretiak J. Wysieczka na Czarnogore / J. Tretiak // Tygodnik powszechny. – 1879. – S. 708.
55. Turkawski A. Spomnienia Czarnogory / A. Turkawski. – Warszawa, 1880. – S. 70.
56. Wajgiel L. O Burkucie i jeziorach charnohorskich / L. Wajgiel // Pamiętnik Towarzystwa Tatrańskiego. – Kraków, 1880. – Tom V. – S. 60-73.
57. Wykaz uprzywilejowanych jarmarków w Galicji, w Wielkiem Księstwie Krakowskiem i na Bukowinnie na rok 1890. – [112 s.].
58. Домашній архів родини Клапчуків (надалі – ДАРК), ф. 5 «Побут і заняття населення Делятинщини», оп. 12 «Торгівля на Делятинщині», од. зб. 5 «Матеріали до пізнання місцевих ціх у 1919-1939 рр.», [без нумерації].
59. ДАРК, ф. 10 «Наукове вивчення Делятинщини в рукописах», оп. 7 «Вивчення історії Делятинщини», од. зб. 1 «Л. Головацький. Хроніка церкви у Делятині», арк. 389.
60. Записки майстра тартаку Данила Бояна. – [80 с.].
61. Центральний державний історичний архів у Львові (надалі – ЦДАЛ), ф. 5 «Галицький градський суд, м. Галич, Галицької землі, Руського воеводства, 1435-1783», оп. 1, од. зб. 220 «Чистова книга донесень, 1722», арк. 283.
62. ЦДАЛ, ф. 146 «Галицьке намісництво, м. Львів, 1772-1921», оп. 59, од. зб. 480 «Статистичні звіти староств про наявність худоби, пригнаної на ринки в II кварталі 1908 р., 1908», арк. 1-29.
63. ЦДАЛ, ф. 146 «Галицьке намісництво, м. Львів, 1772-1921», оп. 68, од. зб. 695 «Листування з Міністерством землеробства, староством в Косові про видачу концесії на сплав дерева рікою Черемош, 1880-1889», арк. 121.
64. ЦДАЛ, ф. 146 «Галицьке намісництво, м. Львів, 1772-1921», оп. 68, од. зб. 3031 «Листування з Міністерством внутрішніх справ, староствами і ін. про організацію і порядок проведення базарів по продажу худоби в мм. Яблунів, Яворник, Ягельниця і ін. на букву «Я», 1873-1907», арк. 3-5.

РЕЗЮМЕ

ТОРГОВЛЯ И ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ НА ГУЦУЛЬЩИНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX ВВ.

Клапчук В. М. (Ивано-Франковск)

Торговля на Гуцульщине имела постоянную схему (магазины, корчмы/шинки, таверны); время от времени проводились ярмарки. За счет благоприятного географического размещения Гуцульщина стала центром европейской торговли. Это способствовало междурегionalному и международному обмену. Основанная система торговли была во второй половине XIX в. Разные экономические и политические факторы в 30-х гг. XX ст. спрочинили упадок торговли.

Ключевые слова: Гуцульщина, торговля, ярмарки, рынки, формирование цен.

SUMMARY

TRADE AND PRICE FORMATION IN GUZULSHYNA AT THE SECOND HALF OF XIX – THE FIRST THIRD OF XX CENTURIES

V. Klapchuk (Ivano-Frankivsk)

The trade was held through constant network in Guzulshyna (shops, pubs and taverns), fairs and markets, which have been taken place from time to time. Due to convenient geographical situation Guzulshyna has been occurred in the centre of European trade ways. It was helpful for interregional and interstate exchange. The prime time of trade system has become at the second half of XIX century. The decay was caused by different economical and political factors at the first third of XX century.

Key words: Guzulshyna, trade, fairs, markets, price formation.